

відносин, а також класифікуються відповідно до стадій становлення міжнародних відносин, поділяючись на: назви державних органів, політичних партій; назви військових та громадських союзів; назви державних і міждержавних документів, договорів, угод, законів, актів; назви війн, революцій, криз; назви політичних і міждержавних зустрічей; назви визначних дат. Вживання лексичних одиниць у вигляді абревіатур є однією з відмітних ознак номенклатури, це особливий вид економії мовленнєвих засобів.

Німецькомовні наукові тексти з міжнародних відносин вирізняються специфічними лінгвістичними характеристиками в галузі морфології слова, використанням часових форм дієслова і синтаксичних конструкцій. У досліджуваних текстах спостерігається велика кількість різних за будовою складних слів. Такі тексти характеризуються мінімізацією часових, категоріальних і синтаксичних форм. Намагання бути максимально об'єктивним спонукає спеціаліста в галузі „Міжнародні відносини” активно використовувати пасивний стан та безособові конструкції. Емфатичні конструкції застосовуються для привертання уваги читача до подій або особистості.

Науковий текст як засіб уточнення понять у галузі „Міжнародні відносини” забезпечує умови адекватного взаєморозуміння, а отже, успішної комунікації при міжнародних контактах. Від того, наскільки фахово спеціаліст володіє мовою міжнародних відносин, залежить статус держави. Відповідно точність вибору мовленнєвих засобів з метою забезпечення однозначного неконфліктного розуміння є головним завданням не лише безпосередньо спеціаліста, а й викладача, який формує вміння та навички майбутніх професіоналів.

Вважаємо, що майбутні дослідження наукових текстів із міжнародних відносин можуть бути присвячені стилістичним аспектам цього типу текстів, передачі їхніх особливостей засобами української мови, причому як у зіставному аспекті з іншими типами дискурсів, так і з урахуванням окремого прагматичного типу висловлювання.

Список літератури

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин – М. : КомКнига, 2007. – 148 с.
2. Миньяр-Белоручева А. П. Язык в контексте международных отношений / А. П. Миньяр-Белоручева – Berlin : Lambert, 2011. – 211 S.
3. Тер-Минасова С. Г. Язык и международная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова – М. : Слово / Slovo, 2000. – 259 с.
4. Zeitschrift für Internationale Beziehungen [Elektronische Ressource]. – Zugangsmodus : <http://www.zib.nomos.de>.

Я.В. Бистров (Івано-Франківськ)

МЕТАФОРИЧНА МОДЕЛЬ *LIFE IS A JOURNEY* У ФІКЦІОНАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ РОМАНУ ВІЛЬЯМА БОЙДА „ANY HUMAN HEART”

Обґрунтовується необхідність застосування теорії метафоричного картування для моделювання концептуальних метафор у фікціональному просторі тексту роману.

Ключові слова: *метафоричне картування, концепт, концептуальна метафора, фікціональний простір.*

Обосновывается необходимость применения теории метафорического картирования для моделирования концептуальных метафор в фикциональном пространстве текста романа.

Ключевые слова: *метафорическое картирование, концепт, концептуальная метафора, фикциональное пространство.*

The present article aims to develop a framework of metaphoric mapping for modeling conceptual metaphors in light of the empirical study of the novel in terms of its fictional space.

Key words: *metaphoric mapping, concept, conceptual metaphor, fictional space.*

Метафора в аспекті її текстотвірних можливостей являє собою актуальний і перспективний об'єкт дослідження у межах когнітивного напрямку сучасної лінгвістики. Як базова репре-

зентативна модель мови, яка існує у вигляді механізму співвідношення мислення і пізнання людиною світу, метафора, унаслідок своєї функціональності, відображає специфіку мислення творця художнього твору – автора. У цьому відношенні художній текст спрямований на функціональну реалізацію смислових можливостей, які лежать в основі метафори: здатність породжувати аналогії, утворювати „когнітивну карту” з наборами фреймів, сценаріїв, подій. Із позицій когнітивної теорії, метафора сприяє не тільки конструюванню художнього твору, але й підтверджує текстотвірні можливості метафори.

Особливої актуальності набуває дослідження жанру художньої біографії як типу тексту, яким послуговуються сучасні письменники, зорієнтовані на зображення людської діяльності в контексті її життєвих подій. Біографія як популярний жанр літератури та біографічні тексти зокрема не тільки активно використовуються сучасними письменниками, але й потребують докладного вивчення з точки зору лінгвістики та лінгвокультурології.

Актуальність дослідження підтверджується ще й підвищеною зацікавленістю творчістю Вільяма Бойда й, зокрібно, його романом „Any Human Heart” (2002) в аспекті представлення концептуальної картини світу, в тому числі через реалізацію базової метафоричної моделі *LIFE IS A JOURNEY* (Дж. Лакофф, М. Джонсон), її смислових потенцій у фікціональному просторі. Крім того, метафора як засіб пізнання оточуючого світу та інструмент для створення образів, у яких втілено індивідуально-авторський світогляд, потребує подальшого аналізу й теоретичного осмислення.

На сьогодні концептуальна природа метафори, яка виходить за межі тропеїзму і системо-організуючої ролі в мові, розглядається як когнітивний механізм, який дозволяє здійснювати концептуалізацію нового онтологічного явища за аналогією з уже сформованою системою понять (О.М. Баранов, М. Блек, Д. Гентнер, М. Джонсон, С.А. Жаботинська, В.І. Карасик, О.С. Кубрякова, Дж. Лакофф та ін.), а також як один із найбільш продуктивних засобів організації та інтерпретації концептуальної дійсності в художній мові (Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, Р. Гібс, З. Ковечеш, Е. Семіно, Дж. Стін, Е. Тепія, І.А. Щирова та ін.).

Мета статті – виявити закономірності метафоричного моделювання дійсності письменником шляхом виокремлення онтологічних відповідностей, які проєктуються з однієї галузі знань на іншу. **Завданнями статті** є: 1) довести текстотвірну природу базової метафоричної моделі *LIFE IS A JOURNEY* та її внутрішніх зв'язків із концептуальними індивідуально-авторськими метафорами;

2) застосувати базові семіотичні опозиції „вперед – назад”, „верх – низ”, „всередині – зовні” для концептуалізації орієнтаційних метафор у текстовому просторі художньої прози.

Процес текстотворення роману В. Бойда „Any Human Heart” являє собою акт послідовного застосування ідеї зображення історії життя Логана Маунтстюарта від народження до смерті як життєвої подорожі наратора (оповідь ведеться від першої особи), а також втілення множинних додаткових смислів, що організуються низкою метафоричних моделей. Базова концептуальна метафора *LIFE IS A JOURNEY* формує діапазон комплексних концептуальних індивідуально-авторських метафор (range of metaphors) з референтами (цільовими доменами) *LIFE IS A PATH*, *LIFE IS A VIRUS*, *LIFE IS A PICTURE*, *LIFE IS A TREE*, *LIFE IS A STRUGGLE*, *LIFE IS SOLITUDE* та ін.

Подібна постановка проблеми, згідно з якою метафори утворюють у мові концептуальний континуум, дозволила когнітологам порушити питання про взаємозв'язок метафори, мовної творчості й мислення. Зокрема, застосування метафоричного картування в семантиці мовних одиниць і висловлень підкреслює значення фізичної взаємодії людини і дійсності при конструюванні світу. В концептуальній метафорі здійснюється взаємодія області-цілі й області-джерела (доменів), які осмислюються з допомогою метафори і належать до різних поняттєвих просторів метафоричних висловлень [1, с. 3].

Невід'ємним компонентом композиції роману, відправною точкою оповіді, авторським вступом до теми слугує назва роману „Any Human Heart”. Назва відображає не тільки композиційний стрижень художнього твору; атрибутивне поєднання її компонентів (human heart) утворює образ контейнера духовного світу, емоцій, переживань автора біографічних щоденників – Логана Маунтстюарта (LMS), де задокументована реальність, в якій досить нелегко визначити внутрішнє Я-людини. Саме авторові роману Вільяму Бойду дісталась почесна місія з'ясувати (з певною часткою іронії) його внутрішню сутність, що створює деяку дистанцію між автором і наратором („власником щоденника”).

Скориставшись стандартним прийомом вигаданого щоденника, Бойд зміг простежити життя однієї людини впродовж ХХ століття (1906–1991), її еволюцію і деградацію, самореалізацію та повну її відсутність у своїх спостереженнях. Поки Логан, пещена дитина з необхідної сім'ї, протирає штанці в Оксфордському коледжі, спить із дівчатами, частенько відривається на вечірках, грає в гольф, зустрічається зі знаменитостями, пише романи, закохується і ненавидить, йому ніколи займатися собою, як і будь-якій людині у невгамовному світі. Але для Логана непомітно настає період старості (the Dog-Food Years), як і до кожного з нас. І хоча життя зовсім його не тішить (втрата рідних, друзів, слабке здоров'я), він тільки-но починає жити. Бойд вселяє в нього письменницький дар, його щоденникові записи наповнюються цікавими спостереженнями й повчальними максимами, маркуючи якісні смислові зсуви художнього тексту: Still, *carpe diem*. Of all people, I should be living by that axiom [3, с. 318]; This is the key difference: in good prose precision must always triumph over decoration [3, с. 455]; That's all your life amounts to in the end: the aggregate of all the good luck and the bad luck you experience. Everything is explained by that simple formula [3, с. 461].

Зображення головного героя у похилому віці разом з його спогадами та цілком оптимістичними міркуваннями дають підстави для характеристики співвідношень у зоні перетину (cross-mapping) метафоричних смислів сфери джерела (корелятивних доменів), які проєктуються на певні характеристики сфери цілі (концептуального референта, за С.А. Жаботинською). Відтак ці співвідношення у фікціональному просторі роману розгортаються у контекстуальній мережі метафоричних номінацій та концептуальних опозицій: I find myself asking the universe for **one more piece of good luck. A sudden exit, please** [3, с. 470]; ...all my **sporadic highs and appalling lows, my brief triumphs and terrible losses...** [3, с. 483]; **All my ups and downs. My personal rollercoaster. Not so much a rollercoaster – a rollercoaster's too smooth – a yo-yo** [3, с. 485].

Вищеподані фрагменти засвідчують, що смисловий потенціал текстового простору концептуалізується шляхом взаємодії орієнтаційних метафор (термін З. Ковечеша) HAPPY IS UP/SAD IS DOWN, GOOD IS UP/BAD IS DOWN. Вони є частиною метафоричної моделі *LIFE IS A JOURNEY*, яка корелює з базовими семіотичними опозиціями „вперед – назад”, „верх – низ”, „всередині – назовні”.

Образ контейнера *human heart* отримує подальше метафоричне розгортання в епіграфі до роману, де актуалізуються семи, пов'язані з морально-емоційною сферою людини (за даними LDCE): 'strong emotions and feelings', 'great sadness', 'matters relating to love and sex', 'very kind character', 'having an unkind character' [4, с. 753]. Бойд словами Логана цитує Генрі Джеймса, зауважуючи, що ніколи не треба стверджувати, що можна проникнути в душу людини, бо вона завжди залишається таємницею для інших: „Never say you know the last word about any human heart”.

У результаті моделювання концептуальних мовних структур роману виокремлено цільові концепти LIFE і LOSS OF LIFE (референтні домени, за С.А. Жаботинською), які утворюють діапазон індивідуально-авторських метафор із щонайменше дев'яти корелятивних доменів, які проєктуються на їх референтний простір. Концептуалізація базової метафоричної моделі *LIFE IS A JOURNEY* та нарощування її потенціалу реалізуються в численних контекстах-фрагментах авторського сприйняття світу:

<Шлях/Пух> → LIFE IS A PATH (I felt shocked and then saddened. Life does this to you sometimes – leads you up a path and then drops you in the shit, to mix a metaphor [3, с. 133]).

<Людина/Хвороба> → LIFE IS A VIRUS (So, thirty years old and the inevitable sense of disappointment, of being unfulfilled creeps through me like a virus [3, с. 176]).

<Людина/Вживання> → LIFE IS A STRUGGLE (Images of myself alone on the island with the iguanas dominated my mind. It was one of those moments that you recognize, after the event, as epiphanic – charged, numinous in some way [3, с. 241]).

<Людина/Самотність> → LIFE IS SOLITUDE (This life is like a slow but gentle torture and for me the most terrible aspect of my imprisonment is the loneliness. For the first time ever I feel truly lonely: I'm without the comfort afforded by others, my loved ones, my friends. It's not a question of solitude: one can bear solitude, but no one likes to feel lonely [3, с. 269]);

<Людина/Злети і Падіння> → LIFE IS UPS AND DOWNS (They [articles] are all about romance, about life's excitement and adventure and its essential sadness and transience. They savour everything both fine and bittersweet that life has to offer to us – stoical in their hedonism. An admirable code to live by, it seems to me [3, с. 183–184]);

<Людина/Друзі> → LOSS OF LIFE IS A HOLE IN THE WALL (I felt that instant empty feeling, an absence: like a brick removed from an already shaky wall and you wonder if the new weights and stresses on the other bricks will accommodate this sudden hole, if that redistribution will leave it standing or bring it down [3, с. 459]).

<Сім'я/Хвороби> → LOSS OF LIFE IS AN ACHE IN THE GUT (Intense pangs of loneliness: missing Freya and Stella so much it is like an ache in the gut [3, с. 235]).

<Фізичний об'єкт> → LIFE IS A PICTURE (...all my true happiness is compromised, corrupted, by the world of lies and evasions, duplicity and betrayal, that surrounds it. It's like hanging a beautiful picture in a dark room [3, с. 177]).

<Рослина> → LIFE IS A TREE (That moment when you realize – quite rationally, quite unemotionally – that the world in the not-so-far-distant future will not contain you: that the trees you planted will continue growing but you will not be able there to see them [3, с. 203]).

Отже, одним із домінуючих принципів текстотворення роману В. Бойда є смислове розгортання мережі концептуальних метафор. Виокремлені контексти-фрагменти – результат відображення картини світу в тексті роману шляхом отождоження явищ оточуючого світу, які утворюють динамічну ієрархічну за будовою смисловою модель універсальної когнітивної метафори моделі *LIFE IS A JOURNEY*.

Перспектива подальшого дослідження визначається застосуванням типової орієнтаційної схеми КОНТЕЙНЕР для опису фрагментів картини світу у фікціональному просторі тексту.

Список літератури

1. Жаботинская С. А. Концептуальная метафора : процедура анализа для множественных данных / С. А. Жаботинская // Актуальні проблеми менталінгвістики : збірник статей за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції. – Черкаси : Ант, 2011. – С. 3–6.
2. Kovecses Z. Metaphor: A Practical Introduction / Z. Kovecses. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 375 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

3. Boyd W. Any Human Heart / Boyd W. – Penguin Books, 2010. – 504 p.
4. Longman Dictionary of Contemporary English (LDCE). – Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.

О.О. Білинська (Львів)

ХРОНОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ІМЕННИКОВИХ ПРОТИСТАВЛЕНЬ З РІЗНОЕТИМОЛОГІЧНИМИ СУФІКСАМИ ВІД ЗАПОЗИЧЕНОГО ДІЄСЛОВА (на матеріалі англійської мови)

Варіативність суфіксів запозиченого та споконвічного походження у творенні похідних іменників від адстратних дієслівних основ спричинює поширення в дериватарії етимологічно змішаних морфологічних протиставлень. Показано евристичні можливості процедур електронного моделювання при вивченні складу похідних слів, з'ясовано особливості хронології конститuentів таких протиставлень.

Ключові слова: дієслівні запозичення, похідні іменники, суфіксальна комбінаторика, електронне моделювання.

Варіативність суффиксов заимствованного и исконного происхождения в образовании производных существительных от адстратных английских глаголов приводит к распространенности в дериватарии этимологически смешанных морфологических противопоставлений. Исследованы эвристические возможности процедур электронного моделирования при изучении состава производных слов и выяснены особенности хронологии составляющих таких противопоставлений.

Ключевые слова: глагольные заимствования, именные производные, этимология суффиксов, хронологическая (не)однородность, парадигмообразование, электронное моделирование.

The variance of borrowed and native suffixes in the coining of nouns from Latinate and French lineage stems induces a wide dissemination of etymologically mixed morphological contrasts in the diachronic word formation of English. The paper expounds the heuristic potential of the procedures of electronic modelling in the study of shared-root derivatives elucidating the peculiarities of their attested chronological juxtaposition.